

VITA SANCTI SWITHUNI EPISCOPI CONFESSORIS

WINTONIÆ IN ANGLIA

AUCTORE GOSCELINO

Apud Bolland., *Acta Sanctorum*, Julii tom. I, die 2, pag. 521.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ 1. *S. Swithuni cultus, translatio corporis, miracula, reliquiæ, orationes propriæ.*

1. Nolim hic in coacervandis S. Swithuni elogiis plus æquo prolixus videri. Isthuc ante me stadii decurrerunt alii auctores, videlicet Guilielmus Malmesburiensis libro II De gestis pontificum Anglorum, Joannes Pitseus in Appendice de illustribus Angliæ scriptoribus centuria IV, cardinalis Baronius breviter, tom. X, ad annos Christi 847 et 862. Ne tamen nihil de ejus laudibus dicam, delibo pauca ad præsens argumentum pertinentia e Martyrologiis. Breve S. Swithuni elogium exhibent Fasti Romani ad diem II, Julii hisce verbis: « Wintoniæ in Anglia, S. Swithuni episcopi, ejus gratia miraculorum effulsit. » In codice Antverpiensi majore, de quo consule præfationem ad novam Usuardi Martyrologii editionem, sic breviter S. Swithuni laudatio absolvitur: « Apud occidentales Saxones, civitate Wenta, depositio S. Swithuni, miraculæ sanctitatis viri. » Codex Altempsianus, de quo agitur in præfatione jam dicta, sancti nostri memoriam recollit die xxx Octobris, sive potius ejus ordinationem: « Ipso die ordinatio sanctissimi antistitis et patroni nostri Swithuni. » Breve est illud, quod Rudbunus ex Lantfredo allegat, de *Swithuno* carmen distichum.

Pauperibus victum, nudis largiris amictum,
Dividis et miseris munera larga, pius.

Sed versiculos illos, a Wolstano monacho Wentano concinnatos, Vitæque quidem metricæ Swithuni insertos, sed in laudem S. Adelwoldi, Wintoniensis episcopi, de quo inferius recurret sermo, pronuntiatos, nemo inficias ierit, qui citatæ Vitæ finem inspexerit, excusæ apud Mabilionem *Annalium Bened.* Saeculo V, pag. 634.

2. Notare obiter lectorem jubeo, ipsos etiam Protestantes, quos dicimus, in Anglia degentes, tam honorifice ac præclare semper de S. Swithuno existimasse, eoque in pretio habuisse annuam ejusdem memoriam, ut post inductum schisma, et caninam adversus Ecclesiam catholicam ejusque sanctos rabiem, nonnulla erga ipsum venerationis suæ vestigia superesse voluerint, relinquendo nomen ejus scriptum in *Kalendario reformato novæ suæ liturgiæ*; quemadmodum a recentiore quodam auctore invenio observatum.

3. Historiam translationis, ejus summam compendiose tradit Mabilio in *Actis Benedictinis saeculo IV*, nos integram producemus e codice perve-tusto Bigotiano, e cujus fortasse apographo, aut sane simili, sua quoque desumpserit prædictus auctor. Sed de auctore historiæ præfatæ translationis nos plusculum alibi. Pro ea citat Mathewius in *Trophæis Benedictinis tom. II, die 15 Julii* isthæc. *Missalis et Breviarii Sarisburiensis* verba: « Translatio S. Swithuni sociorumque ejus. » Prælibatus auctor

sociorum nomine hic probabiliter designari censet omnes pontifices et confessores præfatæ Ecclesiæ seu civitatis, quamvis fortasse diversis diebus corpora eorum transferri contigerit. Interea commodus sese hic et opportunus offert locus agendi de humili et obiecto tumulo, in quem sanctus iste antistes deferri post mortem corpus suum præcepit, donec interposito centum annorum et amplius curriculo, videlicet anno Christi 971, indictione XIV, detectum postea atque inventum fuit divino monitu, et in honoratiorem locum solemniter delatum. Ea quæ ad præsens argumentum ex Wolstano congestit Mabilio, huc transcribo

Tarris erat rostrata tholis, quia maxima quædam,
Illius ante sacri pulcherrima limina templi,
Ejusdem sacrata Deo sub honore hierarchi.
Inter quam, templique sacram pernobilis aulam,
Corpore vir Domini sanctus requievit humatus,
Cujus adhuc ipso latuit nos tempore nomen:
Nec fuerunt nisi perpauci qui pandere nossent
Aut nomen meritumque viri, jam tempore longo
Utpote transacto, postquam sacer ille sacerdos
Corpore ibi tumultatus erat; nam vilis apud se
Mente humili in tantum præsul fuit inclitus idem,
Et perhibent omnes hunc qui novere fideles,
Et se post obitum sineret nullatenus intra
Ecclesiæ Christi penetralia corpore poni:
Sed nec in electis loca per diversa sepuleris,
In quibus antiqui Patres jacuere sepulti,
Aurea sol oriens orbi quæ spicula mittit,
Qua mediumque diem fervente calore perurit:
Sed magis occiduo mandat se climate poni
Illius illustris, quam sæpe notavimus, aulæ;
Contestans lacrymando suum non esse locandum
Corpus in æde sacra Domini, præclara nec inter
Priscorum monumenta Patrum; moderamine Chri-
[sti]

Est ita quod factum justo, vir sanctus ut idem
Qui tactus virtute humili se sprexit, et extra
Est templum quasi vilis homo indignusque sepultus
Innumeris signis, virtutibus atque coruscis
Clarus, apostolicam post transferretur in aulam.

4. Et hæc quidem Wolstanus apud Mabilionem, postquam idem Wolstanus quosdam versiculos superioribus præmiserat, qui sic sonant:

studioque require sagaci,
Præsulis unius sancti sublime sepulcrum,
Quod super invenies positum tumulare sacellum,
Parietibus structum, nec non et culmine tectum,
Sarcophagi inque modum bis bina fronte locatur.
Hoc inter sacramque crucem, quæ sistitur illic
Saxea, somniferam paulatim carpe quietem.

Nec vero suis signis, suis prodigiis caruit isthæc translatio, sed ab illo qui deponit potentes de sede et exaltat humiles (*Luc. 1, 52*), magna miraculorum multitudine ac varietate condecorata resplen-

duit, quæ sic summam ex Gotzelino complexus est A Sarius, et post illum Mabilio.

5. « Eodem die, hoc est Idibus Julii, puerum a nativitate contractum sanavit, tribus mulieribus oculorum lumine orbatis visum restituit, nexibus ferreis mulierem, in carcere compeditam, ruptis vinculis liberavit, paralyticum curavit, matronam nobilem, sed cæcam, illuminavit, viginti quinque homines, variis vexatos morbis, uno die perfecte restituit; cæcos aliquot, duas contractas feminas intra unum diem; triginta et sex e diversis locis venientes, nec unius generis laborantes ægritudinibus, trium dierum spatio, neque diu post, centum viginti quatuor, intra dies quatuordecim curavit. » Ita illic. « His unum addit, » prout scripto prodidit Mabilio, « Willelmus Malmesburiensis testis oculatus, his verbis: Vidi (quod mirum sit) hominem, cui violentia raptorum effodisset lumina, oculos vel illos vel alios (nam illi longiuscule projecti fuerant) per Swithuni merita recepisse, eratque præteritæ calamitatis indicium, quod aculei punctio palpebras deformabant. » Annales Wintonienses apud Warthopum in Anglia Sacra parte I pag. 295, celeberrimam nobis exhibent S. Swithuni translationem hisce verbis: « Anno 1093 in præsentia omnium fere episcoporum atque abbatum Angliæ, cum maxima exultatione et gloria de veteri monasterio Wintoniensi ad novum venerunt monachi, vi Idus Aprilis. Ad festum vero S. Swithuni facta processione, de novo monasterio ad vetus tulerunt inde feretrum S. Swithuni et in novo honorifice collocaverunt. » Et quoniam occasione translationis, simul de miraculis tractandum fuit, magno quoque hac in parte subsidio nobis et adjumento fuit tam dictum apographum e pervetusto codice Bigotiano, quam aliud ex antiquissimis membranis reginæ Sueciæ desumptum, quod non venit ad nostras manus nisi mutilum, utpote capite ac cauda truncate.

6. Nonnulla quibus defectus iste utcumque possit C suppleri, eruo ex laudato sæpius Mabilione, quandoquidem mirifice faciunt ad gloriam Sancti et propositum nostrum. Sic itaque ipse loquitur in Actis Benedictinis Sæculi IV, parte I, pag. 71. « Post superiorem translationem Wintoniensis ecclesia ab ejus [Swithuni] nomine cognomentum accepit. Alfwoldus ex monacho Wintoniensi Wiltunensis episcopus, apud Schireburniam imaginem sanctissimi Swithuni collocavit, facem venerationis extulit, inquit Willelmus Malmesburiensis in lib. II De pontificibus Anglorum. An hanc statuam, referente Gotzelino, præclara miracula edi solebant; in his leprosus a lepra mundatus. Denique Emma regina mater Edwardi regis, a Godwino comite violatæ pudicitiae accusata, cum in cœnobium de Watewella retrusa fuisset, filii jussu, candentis ferri examen Wintoniæ in ecclesia S. Swithuni subiit ad probandum suam et Alwini Wintoniensis episcopi (qui ejus amasius ferebatur) innocentiam.

7. « Emma tota nocte proxima pervigilavit ad sepulcrum S. Swithuni. Die facto in pavimento ecclesiæ scopato, novem vomeres igne candentes ponuntur in ordine, quibus breviter benedictis, detrahuntur reginæ calcei. Tum posito peplo, succincta a duobus hinc inde episcopis, novem vomeres illæsa percurrit, stupente rege, et omnibus, qui aderant, attonitis, uti fusius legitur maxime in Monastico Anglicano a pag. 33. Hæc, liberatori suo non ingrata, dedit ipsa die in oblatione S. Swiphuno pro novem vomeribus novem maneria, Edwardo rege probante, et duo maneria de suo adjiciente. Denique anno 1052 Emma regina migravit a sæculo et Wintoniæ in ecclesia S. Swithuni sepulta est. »

8. Nec vero modice famam posthumam S. Swithuni, signis ac miraculis confirmatam et propagatam, contulisse ad promovendos labores apostolicos S. Ethelwoldi, in episcopatu Wintoniensi successo-

ris ejus, honorificis verbis declaratur in ejusdem Ethelwoldi Vita, auctore, ut Mabilioni videtur, Wolstano monacho, ejus discipulo, conscripta, et impressa apud eundem Mabilionem Annal. Bened. Sæculo V pag. 616, ubi sic legitur: « Cujus Athelwoldi prædicationem maxime juvit sanctus antistes Swithunus, eodem tempore cœlestibus signis declaratus, et infra templi regiam gloriosissime translatus, ac decentissime collocatus. Ideoque gemina simul in domo Dei fulsere luminaria, candelabris aureis superposita, quia quod Adelwoldus salubri verborum exhortatione prædicavit, hoc Swithunus gloriosa miraculorum exhibitione ad laudem nominis Christi mirifice decoravit. » Miracula quædam, ligata oratione conscripta, habes paragrapho sequenti, ubi de scriptoribus. Dicendum etiam de sancti præsulis nostri reliquiis. Edmerus sive Eadmerus, individuus S. Anselmi archiepiscopi comes, descripsit antiquam cryptam ecclesiæ Cantuariensis. B Qua ex descriptione omissis aliis, quæ huc non pertinent, pauca excerpo in rem nostram. « Porro aliud altare congruo spatio antepositum prædicto altari erat, dedicatum in honorem Domini nostri Jesu Christi, ubi quotidie divina mysteria celebrantur. In quo altari B. Elfegus caput B. Swithuni. . . . cum multis aliorum reliquiis solemniter reposuerat. » Ad isis partem II supplementi mensis Junii pag. 114. De reliquiis hoc tantillum duntaxat est, quod jam diximus.

9. Pro orationibus propriis seu collectis habe, lector, ex codice nostro ms. « ea quæ sequuntur et excerpta sunt ex Missali elegantissimo, ad usum Anglicanæ Ecclesiæ dato, cœnobio Gemmeticensi a Roberto, qui ejus quondam abbas fuerat, tuncque episcopus Londoniensis circa annum 1050, ac tandem Cantuariensis archiepiscopus, etc. Missalis tabula paschalis est ab anno 1000 ad annum 1005. » Sic igitur ibidem legitur: « Deus, qui jubar æthereum, antistitem Swithunum, moderna temporum dignatus es mundo revelare, suppliciter tuam imploramus omnipotentiam quatenus per gloriosa ipsius Sancti merita, quem facis coruscare signis miraculorum, præbeas nobis, te supplicantibus famulis, omnium incrementa virtutum, et sempiternæ felicitatis tripudium. Per, etc. » Nulla est præfatio. Oratio ad complendum sive postcommunio sic habet: « Deus, qui per sanctum confessorem tuum antistitem Swithunum mederis languoribus infirmorum, concede nobis tuum juvamen, per ejus implorantibus interventionem, præsentis vitæ fungi salubritate et civium supernorum societate. Per Dominum nostrum, » etc. Versiculos sequentes cum oratione desumpsi e ms. continente collectas et antiphonas variorum sanctorum Angliæ.

« O Swithune Pater, præsul mitissime noster, Per quem mira Deus signa facit Dominus. Nos fragiles animo petimus defende paterno, Sanctis atque tuis protege nos meritis.

D Quo te pro nobis interveniente patrono Possumus vitam scandere perpetuam.

« Ora pro nobis, etc. Deus, qui hodiernam diem sacratissimam nobis in B. Swithuni confessoris tui atque pontificis depositione celebrare concedis, ad esto propitius Ecclesiæ tuæ precibus, ut cujus gloriatur meritis, muniatur suffragiis. Per Christum Dominum nostrum. »

§ II. De Scriptoribus vitæ, miraculorum, ac translationis S. Swithuni.

10. Tria nobis suppetunt de S. Swithuno illustranda instrumenta, nimirum vita, miracula, ac translatio. Ea quæ de iis scriptores ad posteritatis memoriam litteris commiserunt, producemus suo loco, et, quod necesse fuerit, notis illustrabimus, præmissa prius de illorum auctoribus brevi tractatione. Vita habetur descripta in Legenda, antiquis typis impressa, quæ vulgo passim Capragadio ascribi

zssolet. Sunt qui hujusce Legendæ auctorem censent fuisse Joannem Timuthensem, monachum ordinis S. Benedicti ad S. Albertum, qui Joannes claruit anno 1366, veterumque monasteriorum scrutatus bibliothecas, adjecit animum ad conscribendam historiam ecclesiasticam et sanctorum Vitas. Ex ejus Sanctilogio, seu Historia sanctorum utriusque sexus, fertur Joannes Capgravius vel omnia, vel pleraque in prædictam suam legendam transtulisse, atque usus fuisse pro suis. Consule notam Joannis Bollandi tom. II Februarii pag. 308, littera a.

41. Vitam eandem, quam et hic sumus daturi, paucis mutatis et stylo hinc inde correcto, impressit Surius die II Julii sub nomine Goscelini, de quo mox. Vita porro apud Capgravius edita et a nobis insinuata nimis concordat cum ea quam, ut diximus, more suo expolivit dictus Surius, quam ut diversis e fontibus haustæ esse possint, uti conficitur ex utriusque inter se facta a me collatione. Juverit audire quæ de auctore Vitæ commentatus fuit Joannes Mabilio in Actis Benedictinis sæculo IV, pagin. 69: « Hanc, inquit, e tenebris primus demum vertente sæculo XI eruere tentavit Goscelinus monachus, ex Sithiensi cœnobio translatus in Angliam cum Hermanno episcopo Saresberiensis, qui Goscelinus, referente Willelmo monacho Malmesburiensi, in lib. IV De regibus Anglorum, capite ultimo, innumeras sanctorum Vitas stylo extulit veterum, vel hostilitate amissas, vel informiter editas comptius renovavit. Ab hoc auctore idem Willelmus mutuatus est quæ de Swithuno retulit, agendo de Wintoniensibus episcopis. Institit utriusque vestigiis Harpsfeldius, et post eum Thomas Maihewius, aliique recentiores. » De Gotzelino sic loquitur Vossius libro II De historicis Latinis: « Claruit anno 1110. Signavit Vitam S. Swithuni, Wintoniensis episcopi, quæ ipsa, vel saltem epitome ejus exstat apud Surius, tom. IV, Julii II. » Cum igitur inter eruditos satis conveniat sæpe dictum Goscelinum litteris mandavisse Vitam S. Swithuni, neque auctor huc usque, quantum ego quidem existimo, illo prior assignari queat, qui idem hoc litterarii curriculi stadium decurrerit ante ipsius tempora, superest ut ad hunc unum Goscelinum, tanquam ad primum fontem, quidquid sive Joannes Timuthensis sive Capgravius subsequens temporibus edidit, referenda esse videantur. Nisi fortasse ipsi etiam Goscelino aliquid lucis prætulit Lantfredus, et forte etiam Wolstanus, de quibus nunc tractabimus.

42. Expensis hisce verbis, quæ auctor translationis corporis sancti antistitis nostri, historiæ a se conscriptæ inseruit: « Nos ita gestum vidimus, quemadmodum præsens demonstrat codicillus; » et istis insuper, quæ ibidem dicit: « Qui nostra tempestate dignatus est sanctum suum signis et virtutibus mirificare; » expensis, inquam, hisce verbis, liquet, prædictum auctorem translationi corporis S. Swithuni cœvum fuisse, quin etiam oculatum testem, jam vero quoniam satis convenit inter eruditos Lantfredum prælibatæ translationis historiam sive miracula post mortem sancti patrata, consignasse oratione soluta; et quoniam aliunde non minus certo constat ipsum floruisse circa annum 980, non equidem video cuinam probabilius et cum majore verisimilitudine tribui videatur posse hoc nostrum ms., quod typis damus, quam eidem Lantfredo, hoc saltem sensu, quod nostrum ex ipsius scriptis sit desumptum, et extractum, omissis aliis miraculis, quæ scripsisse cum majore in numero planum fiet ex iis quæ dein dicentur ex Mabilione. Et quidni hoc ipsum sit idem, vel ex iisdem saltem fontibus haustum, cum eo quod in lucem mittere prætermisit Mabilio, contentus, miracula S. Swithuni summam tantum retulisse, « ratus, inquit, Lantfrel et Wolstani opera, quæ penes nos habemus, non esse tanti ut lucem publicam mereantur. In illis quædam duntaxat observata digna in-

venio, quæ in fine hujus compendii relaturus sum.

43. Nos, salva viri eruditi pace, censemus contra, apprime esse consentaneum antiquitatis scrutatori, neque dum ab ejus instituto alienum, venerandæ vetustatis monumenta e tenebris eruere ac proferre in publicam lucem, nec non lucro apponere quidquid hujusmodi, modo sit sincerum ac genuinum, ad posteros transmitti possit, cujus vel solum et unicum sæpe pretium est candida, antiqua ac primæva simplicitas. Fortasse hoc ms. nostrum coincidit cum alio illo, quod, sicuti scribit recentior quidam auctor, « exstat in eximiæ antiquitatis et pulchritudinis codice bibliothecæ Cottonianæ sub Nerone E. I. » Ad prædictam translationis ac miraculorum historiam prout in apographo nostro est, Lantfredo attribuendam tanquam auctori, non mediocriter conducunt hæc ejusdem apographi verba. « Hujus tamen mirabilis præsulis vita et prisca conversatio nobis incognita sunt, quia scripta minime habentur. » Ex quibus apparet convenire auctori hujus nostri apographi id quod de Lantfredo et Wolstano assertum reperio apud Mabilionem, qui « conqueruntur quod præ scriptorum socordia nihil de ejus [S. Swithuni] vita transmissum sit ad posteros. » Non equidem concipio quomodo isthæc cohærere aut conciliari possint cum opinione Pitsei, qui, teste Mabilione, « in libro de scriptoribus ecclesiasticis Anglorum, Lantfredo tribuit duos de S. Swithuni vita et miraculis libros, tametsi, inquit Mabilio, unum duntaxat invenio de translatione et miraculis, nec ullum de ejus vita scripsisse videtur Lantfredus, qui S. Swithuni gesta propter inopiam scriptorum ignorata esse conqueritur. »

44. Postremum illud restat ut miracula illa, quæ Mabilio e Wolstani et Lantfredi scriptis excerpserit, hic producamus. Primum est de homine parricida, ab annis novem, illud ob crimen ferreis vinculis constricto, et catenis soluto, « quod miraculum, ut tradit prædictus Mabilio, in capite 24 narrat Lantfredus, » (et apud nos refertur inter miracula desumpta ex antiquis membranis Reginæ Sueciæ numer. 32). « Hoc genus pœnitentiæ, quale sæpius alias observavimus, ita sequentibus versiculis describit Wolstanus lib. II, cap. 7:

Contigit interea quemdam patrasse reatum,
Nam occidit proprium crudeli morte parentem.
Unde reo statim præcepit episcopus urbis,
Ferreus ut ventrem constringeret acriter omnem
Circulus, et similem paterentur brachia pœnam:
Continuosque novem semet cruciando per annos,
Atria sacrorum lustraret sæpe locorum,
Viseret et sacri pulcherrima limina Petri.
Quo veniam tantæ mereretur sumere culpæ. »

Pergit dictus Mabilio. « Item aliud in capite sequenti factum refertur de servo cujusdam Flodoaldi, prædivitis mercatoris Wintoniensis, qui servus coram Eadrico præside incerti criminis insimulatus, jubetur, ut

Portaret nudaque manu carbona rubentem
Ignitum calibem: foret inculpabilis et si
Pergeret incolumis: si vero noxius esset,
Plecteret hunc gladio tortor cervicis relecto.

45. « Tertium est in capite 11 de Birferthi monachi Abandonensis oculis restitutis, Otgaro tum abbate Abandonensi, cui successit Wlfgarus, qui Wolstano hæc scribente florebat. Quartum est in cap. 12 de cæco illuminato, qui die jejunii Wintoniam adiens religioni duxit solvere jejunium ante solem nem horam Nonam. Quintum est de muliere quadam Gallieana, quæ dum nocte quadam oscitaret, nec signum crucis imprimeret, subito maxillæ infirmitate percussa est. Sextum est de lege Eadgari regis, in latrones constituta, ut quisquis hujus sceleris reus deprehenderetur, cæcatis luminibus, truncatis manibus, avulsis auribus, incisis naribus et subtractis pedibus cruciaretur diutius, et sic demum

decoriata pelle capitis cum crinibus pene mortuus relinqueretur in agris devorandus a feris et avibus atque nocturnis canibus, quod postremum Lantfredus in capite ultimo commemorat. » Qui isthæc proxime commemorata S. Swithuni miracula contulerit cum iis quæ jamjam nos sumus daturi, facile animadvertet pleraque omnia ibidem describi quæ hic recensentur. Nos putavimus lectoris interesse, ut omnia hic, quæ e Wolstani et Lantfredi scriptis a Mabilione excerpta sunt, ponerentur, cum facere possint si non ad notitiam illorum miraculorum, quæ aliunde habentur; poterunt tamen facere ad majorem illorum confirmationem.

16. « Ad apographum nostrum, tractans de miraculis Sancti nostri et extractum est e membranis antiquissimis reginæ Sueciæ, quod attinet, nihil habeo vel de auctore qui illud scripsit, vel de tempore quo scriptum est, certi aut explorati, prorsus ut nihil dicere mihi sit in promptu, præter pauca quæ ea occasione diximus paragrapho præcedente, quo lectorem remitto. Suus hic quoque detur locus epistolæ Lantfredi, quæ ab eo tanquam auctore elita legitur in Anglia sacra apud Warthonum parte 1, pagin. 322, sub hoc titulo: « Lantfredi epistola præmissa historiæ de miraculis S. Swithuni episcopi Wintoniensi. » Spero huc ipsam secundo lectore insertum iri, quia tametsi non magnam habet affinitatem cum iis, quæ sparsim per hujus paragraphi decursum tractata sunt; propterea quod nihil admodum novæ lucis eruditionisve historicæ præbeat, servire tamen eadem poterit loco prologi, historiæ miraculorum a S. Swithuno patratorum, præmittendi. Epistola hæc ita sonat: « Dilectissimis fratribus Wintoniæ commorantibus in S. Petri cœnobio, quod nuncupatur Vetustissimum, jugis concordia, salus ac perhennis gloria, gaudium inenarrabile, splendor sine fine, pax sempiterna, caritas continua hic et in cœlo multiplicetur a Domino. Licet, charissimi ac affabiles adelfi, per universam ferme Europam sint divulgata penitus miracula, quæ præpotens auctor miraculorum dignatus est largiri gentibus Anglorum per S. Swithuni meritum; tamen ne tanta Dei beneficia queant posteritatem latere succedentem, nequissimus cunctorum pravis actibus hominum, utpote nulla divinæ prærogativa scientiæ, nulla fultus bonitatis auctoritate; verum vestris obtemperans jussionibus, vestris confisus orationibus, tremens ad tantam pelagi magnitudinem accessi, et quasi stillam de undis Oceani, ita de plurimis Sancti miraculis, perpauca decerpsi.

17. « Quapropter efflagito Conditorum rerum quatenus non meum respiciat meritum sed affectus jubentium. Vos etiam pro meis precor orare dilectis, ne me seducat spiritus falsitatis. Nimirum animus terrenis irretitus curis, nihil veritatis excogitare poterit, nisi prius fallacis caligines erroris spiritus scientiæ et pietatis expulerit. Et quoniam pernarum scimus de signis mirabilibus, prodigiis ac virtutibus, quæ Sanctus iste in sua gessit orationibus vita: nimirum, ut inquit Priscianus, auctor grammaticæ artis peritissimus, studiis litterarum transeuntibus in negligentiam per scriptorum inopiam: veniamus ad ea quæ post ejus obitum indubitanter sunt peracta ad viri Dei tumulum. Idcircoque accessimus maxime ad evolvenda hujus Sancti miracula; quoniam ut beneficia Dei dignissimum est laudare, et justissimum eum nescientibus prædicare; sic impiissimum est illa silendo negare, et nequissimum eadem ignorantibus non enarrare. Hæmanus animus istius est naturæ, ut quotiescunque legendo didicerit, vel audiendo sacros actus antiquorum vel mores patrum, relinquat cordis duritiam, deseratque mentis contumaciam sectatricem vitiorum, et inclinetur ad misericordiam, secteturque humilitatem magistræ virtutum. » Nihil, ut vidisti lector, novæ lucis, nihil notitiæ suppeditat prædicta epistola, nihilo tamen secus hisce inse-

rendam judicavi, ne quis fortasse eruditus eam hic desiderare posset.

§ III. Respondetur nonnullis quæsitis ad vitam ac mortem S. Swithuni pertinentibus.

18. Quo fuerit loco natali beatus noster præsul, quo genere oriundus, quod professus vitæ institutum, antequam sacras infulas Wintonienses gestarit, non puto in antiquis monumentis distincte alicubi definiri. « Nobili parentum stirpe eum ortum scribit Florentius Wigorniensis anno Christi 827, » ut videre est apud Maihewium; hoc parachronismi unde hauserit, non discutio. Quod attinet ad vitæ institutionem ante episcopatum Wintoniensem, respondet Mabilio: « Eum Wintoniæ in cœnobio veteri monachorum fuisse censent Harpsfeldius et Maihewius; quorum proinde hæc sententia est. Wintoniensem S. Petri cathedralem ecclesiam medio sæculo IX a monachis excultam, subinde migrasse ad canonicos sæculares, quos Æadgarus rex post medium sæculum x monachis mutavit. Et quidem ita diserte mentem suam explicat Maihewius, ut etiam Wintoniensem ecclesiam principalem, quæ postmodum vetus monasterium dicta est, ab ipsa sui institutione per beatum Birinum episcopum, monachis Benedictinis paruisse existimet. Qua de re fusius in sequenti sæculo disseremus. » Habemus e Vita Gotzelini, postea a nobis producenda, puerilem ejus simplicitatem, morum innocentiam, clericatum, sacerdotium, institutionem Adulphi seu Ethelwlf, regis Egberti filii, nihilque præterea quod distinctionem explicatioremque nobis rerum a S. Swithuno ante episcopatum gestarum mentionem ingerat. Asserit quidem Pitseus ex Lelando, ordinis S. Benedicti monachum fuisse Swithunum; sed majorem mereretur fidem, si quam rotunde hoc dicit, tam verosimiliter probaret.

19. Hisce non obstantibus professio ejus monastica ante episcopatum, non obscure eruitur et asseritur apud Mabilionem in Annalibus Benedictinis tom. III, pag. 98, ex instrumento apud quod sine dubio nondum habuit eo tempore, quo conscribendis Actis Sanctorum ordinis S. Benedicti dabat operam, sed postea nactus fuerit; quando ad conscribendos Annales prædictos animum appulit. Profertur illud instrumentum in historia majore Wintoniensi tomo primo, Angliæ sacræ, de qua supra, pag. 201 et seqq., in qua citatur professio Sancti nostri, facta in manibus Colnoti archiepiscopi Doroverniæ, antequam in episcopum Wintoniensem esset consecrandus, ubi inter alia, quæ edicit, terminis expressis monachum antea fuisse se profiteatur: « Ego, inquit, Swithunus monachus, servulus servorum Dei, licet indignus ad episcopalem sedem electus Wentanæ civitatis Ecclesiæ, in primis confiteor tibi, reverendissime Pater, Celnode archiepiscopo, continentiam meam, quam prius in professione monachali expressi, et dilectionem meam ad te, quod absque ambiguitatis scrupulo, et absque ulla falsitatis mentione est. Credo in Deum Patrem, » etc. Itaque dubitari minime potest quin S. Swithunus ante episcopatum, monastici instituti fuerit sectator, sed quale isthuc fuerit, an Benedictinum, an aliud, ab antiquis non exprimitur. Videtur tacite supponere Mabilio instituti Benedicti monachum fuisse; cum in Actis Benedictinis suum quoque locum ei concedat, non secus atque aliis præmemoratis ordinis sectatoribus.

20. Quæri præterea possit quo anno Sanctus noster Wintoniensibus cathedræ administrationem possessionemque adierit. Contigisse illud sæculo nono satis consentiunt auctores, sed quoto prædicti sæculi anno id contigerit, major inter illos lis est et controversia. Certum pono et indubitatum, necdum eum ad gestamen pastoralis pedi fuisse promotum anno 855. Assertionem meam sic stabilio. Anno 855 Withlafius, rex Merciorum, cum, uti narrat Alfo-

us noster, in Croylandensi secessu profugus moraretur, diplomate regio sanxit, se, si regnum reciperet, illi loco facturum bene; quod sane abunde et cumulate præstitit, subnotavitque in concilio Londinensi publicum instrumentum, quod ab Ingulpho, prædicti monasterii abbate relatum, videri potest apud eundem Alfordum et alios scriptores. Privilegio isti regio subscripserunt, primo quidem loco Celnothus archiepiscopus Dorobornensis atque alii deinceps ordine suo archiepiscopi, episcopi, et abbates; quin et ipse post illos rex Egbertus, et ejus filius Adelwlfus, nec non duces tres. Et tandem post memoratos hosce omnes subscripsit etiam Swithunus his verbis: « Ego Swithunus presbyter regis Egberti præsens fui. » Itaque anno 833 S. Swithunus duntaxat erat presbyter regis Egberti atque adeo nondum erat episcopus. Assero præterea non fulsisse ipsum dignitate episcopali ante annum 837, patetque ex eo quod Helmstanus, decessor ejus in episcopatu, anno tantum 837 e vita migravit.

21. Huc faciunt ea quæ habet prælibatus Alfordus in Annalibus ecclesiæ ad annum Christi prædictum: « Moritur hoc anno Helmstanus, Wintoniensis episcopus, cum quinquennio ecclesiam gubernasset. De eo hæc habet Godwinus in catalogo: « Obiit Helmstanus anno octingentesimo trigesimo septimo, et tumulatus jacet super parietem septentrionalem presbyterii. » Tum pergit Alfordus: « Eundem mortis annum consignat Wigorniensis, quod ideo notandum; quia non desunt etiam nobiles historici qui putent mortuo Helmstano Ethelwulfum successisse regem occidentis. Sed qui regnum ingressus est iv Februarii, non potuit episcopi sedem septennio occupare, ut velle videntur auctores aliqui. Bene igitur scripsit Godwinus. « Hac circiter tempestate Athulfum, sive Athelulphum, qui postea rex fuit, episcopum Wintoniensem creatum contendunt historicorum nostrorum non pauci, « Simon Dunelmensis, Henricus Huntindoniensis, Rogerus Hovedem, alique, et huic sedi anno septem præfuisse. Id quod mihi nullo modo probatur. » Ita Alfordus ex Godwino.

22. Maneat itaque fixum non occupatum fuisse locum Helmstani Wintoniensem ante annum 837, cui Helmstano, non Athelwlfus, ut nonnullis cæteroquin non infimæ notæ historicis placuit comminisci, sed S. Swithunus successit; idque vel anno proxime sequenti; videlicet 838, quem prælaudatus Alfordus dicit in fastis notari; vel anno præcedenti 837, dicente Mathewio in trophæis Benedictinis Angliæ ad diem 2 Julii: « Agente Ethelulpho, jam rege constituto, ac propterea post illius regni initium, quod contigit 837, cum sedi illi episcopali fuisse præpositum, consentiunt omnes. » Consentit enimvero Malmesburiensis lib. II De Gestis Pontificum Anglorum: « Ethelwulfus, inquit, Swithunum ut altorem doctoremque suum suscipiens (sic enim eum vocabat) non prius abstitit quam episcopatu Wintoniensi honoraret, consentiente clero, ordinante archiepiscopo Cantuariæ Celnotho. » Consonat præterea Florentius Wigorniensis, qui ad annum 837 sic habet: « Rege vero Ethelulfo regnante, S. Helmstanus episcopus vita decessit; cui jussu regis B. Swithunus successit. »

25. Thomas Rudburnus, supra memoratus, ordinationem S. Swithuni factam quidem asserit « defuncto Helinstano, Wyntoniensi antistite, » ac regnante Athulfo seu Ethelwolfo, sed illam removel ac differt usque ad annum 852; at quo nixus fuerit fundamento, non satis assequor. Et vero idem auctor antea proxime producit privilegium, seu donationis chartulam, quæ « scripta est anno Dominicæ incarnationis 844, indictione iv, » (quæ est septima) ubi Swithunus nominatur episcopus his verbis: « Placuit autem tunc postea episcopis Alstano Shireburnensis ecclesiæ, et Swithuno Wyntacestreasis

A ecclesiæ cum suis abbatibus et servis dictum consilium inire. » Whartonus, commentator citati Rudburni seu scholiastes, censet introitum Swithuni ad sedem episcopalem recte a Rudburno positum anno 852; at sphæra irrepsisse in diploma prædictum, seu donationis chartulam, et pro anno 844 substituendum esse 855; eo quod indictio iv ibidem apposita ad amussim concordet cum illo anno (quæ fuit ind. III non iv) discordet autem cum anno 844, in quem non indictio quarta sed nona (septima) incidit. Idem Warthonus ex incuria lapsum arguit Godwinum, quia mortem Helmstani consignat anno 857. Sed an ipsius in hac materia iudicium tanti esse debeat, ut præponderet auctoribus antea allegatis? Patet contrarium vel ex erroribus indictionum.

24. Lapsus majorem patientioremque commisit Usserius, dum in indice suo Chronologico statuit Swithunum in episcopali sede successisse Helmstano anno 937, his verbis: « 937 Helmstano in Wintoniensi episcopatu successit Swithunus, quem in Cantabriensis academice cathedra sacre theologie professorem fuisse volunt; horum æquali, Bonagratia de Villa Dei, in epistola ad nigros monachos Angliæ illud attestante. » Hæc Usserius in indice, postquam in sua historia de Britannicarum Ecclesiarum primordiis pag. 340 dixerat sequentia: « Qui superest Swithunus, ipse fuisse videtur, quem anno 937 Helmstano in Wintoniensi episcopatu successisse notat Florentius Wigorniensis in chronico. » Sed ibidem diserte signatur annus 837, nullaque aut de Helmstano aut Swithuno, anno 937 fit mentio. Tum præfatus Usserius pergit: « Nam et hunc Cantabrigiensem fuisse volunt, idque auctore Bonagratia de Villa Dei, ex cujus epistola ad nigros monachos in Anglia a Thoma Rudburno Historiæ majoris libro III, c. 2, et historiæ Wintoniensis Ecclesiæ scriptore, verba producentur ista: « Cum a propria exsulans patria, in Anglia apud sanctissimos ac religiosos monachos totius regni vestri degerem in Wentana urbe, Helmstanum venerabilem abbatem cathedralis ecclesiæ et venerabilem Swithunum ejusdem ecclesiæ præpositum, et in professione sacre theologie in studio Cantabrigiensi cathedræ, me inter ærumnosa exilii discrimina speciali remunerandæ recreationis gratia confovebant. »

25. In quæ verba Warthonus commentatur in hunc modum: « Vereor ne Swithunus senior, Wintoniensis etiam episcopus, SS. Dubricii et Davidis familiaris et litterarum fama celeberrimus, cum juniore male permistus fuerit. De illo vide Galfridum Monumetensem Histor. Britan. lib. IX cap. 42, et Giraldum Cambrensem in Vita S. Davidis. De antiquitate academice Cantabrigiensis splendide fabulatus erat Rudburnus in historia minori hisce verbis: « Anno Domini 871 combusta est universitas Cantabrigiensis, quæ fuit ædificata anno a mundi creatione 4815 a Cantabro duce, et frequentata a philosophis ante Christi incarnationem per annos 314. » Sic ille. Quibus attente expensis ac consideratis, sequitur in hisce et similibus, uti etiam in epocha chronologica superiore, non nimium esse deferendum auctoritati Rudburni, atque adeo in admittenda præpositura Wintoniensi, et professoratu academice Cantabrigiensis, quibus functum fuisse S. Swithunum vult prædictus auctor, non ero valde facilis, nisi ex antiquioribus ac certioribus argumentis probari hoc videro et stabiliri.

26. « Porro quæ de monachis ecclesiam Wintoniensem ab ipso anno 169 inhabitantibus Rudburnus refert meræ sunt næniæ, » ut dicitur apud Whartonus in successione Priorum ecclesiæ Wintoniensis, atque ex eo colligitur non una eum fabula infarsisse sua scripta. Sed quid ad fragmentum epistolæ, superius allatæ et citatæ, tamquam a Bonagratia de Villa Dei scriptæ? Responsi istuc accipe

Dicere quod illud fragmentum sit omnino supposititium et adulterinum, videtur assertio duriusculæ digestionis. Quid ergo? Fuerint fortasse particulæ aliquæ ex affectione et genio particulari ab interpolatore huc intrusæ; vel si hoc non videatur simile vero, confusio Swithuni senioris cum juniore satis fecunda potuit esse mater, ut fabulam prædictam enixa sit. Hoc tamen ultimum non videtur sufficere ad præsentem controversiam dirimendam, quia habetur adjunctum nomen « Helmstani, venerabilis abbatis cathedralis ecclesiæ, » qui Helmstanus vixit cum juniore Swithuno: nisi forte duo etiam Helmstani fuerint, quorum primus fuerit abbas tantum cathedralis ecclesiæ, secundus vero ejusdem ecclesiæ episcopus et synchronus Swithuno nostro. Id quod non vacat indagare. Verum de his plus quam satis. Nunc ad alia properemus.

27. Extremus jam labor sit, discutere, quo anno sanctus Præsul e vivis cesserit. De hoc tempore satis convenit inter auctores, exiguo duntaxat inter eos relicto unius anni discrimine. « Ejus obitum, inquit Mabilio in compendio vitæ S. Swithuni, pluries jam citato, in annum Christi 862 referunt Gotselinus, Matthæus Westmonasteriensis, Florentius Wigorniensis, et cum eis cardinalis Baronius. Annum sequentem præferunt Wilhelmus Malmesburiensis in Pontificibus, Symeon Dunelmensis in lib. De gestis regum Anglorum, et Rogerius Hovedenus. Diem sextum ante Nonas Julii adsignat idem Gotselinus, et cum eo Martyrologium Romanum, et alia recentiora. Longe errat Egilwardus in libro De Vita S. Burchardi episcopi Wirtziburgensis, qui Burchardum ejusdem S. Swithuni fratrem germanum fuisse appellat, cum cen-

tum annis Burchardus Swithunum antecesserit. »

29. Auctoribus postremo loco enumeratis, ac mortem Swithuni anno 863 consignantibus, adhæret Mabilio loco proxime citato; ubi eundem quoque annum notat. Quid coegerit ipsum recedere a sententia Gotzolini, supra num. 41 pluribus laudati ex eodem Mabilione, ignorare me fateor, neque satis video subesse causæ cur relicta ejus sententia, Sancti nostri obitum figentis anno 862 aliorum recentiorum auctorum placito me conformem, dictum obitum annectentium anno duntaxat proxime sequenti, videlicet 863. Præferendum itaque censeo annum 862. Majores nostros secutus, qui jam pridem ad diem vi Aprilis; pag. 54 in annotatis litt. l, ejusdem fuere sententiæ; « S. Swithunus... sedit ab anno 858 ad 862. » Ex dictis lapsus errore convincitur ac criminaretur, aliorum toties hypercriticus Bailletus, dum in Vita S. Swithuni asserit, quadraginta pene annorum spatium in episcopali munere eum impendisse. Corollarii loco adjicio ea quæ notavit scholiastes Historiæ Wintoniensis in parte prima Angliæ sacræ a Warthone editæ, qui in hæc prædictæ historiæ verba, « Decessit autem S. Swithunus, anno Dominicæ incarnationis 863, » ita commentatur: « Sic quidem Hovedenus, Mailrosensis et plures alii. Vere autem obiit anno 862, vi Non. Julii, feria v; quod ex Wigornienti et Westmonasteriensi constat. Sic et Historiola Wintoniensis Ms. quæ Swithunum 862, anno iii Ethelberti regis obiisse memorat. Crasse errant Annales breves Wintonienses, qui nativitatem Swithuni in annum 826, obitum in 872 protelant. « Hæc præfatus pro lectoris institutione de rebus, ad S. Swithuni Vitam ac miracula pertinentibus, apographa nostra subjicio. »

VITA S. SWITHUNI

(Acta Sanctorum Bolland. uti supra ex Surio et Capgravio.)

1. Glorioso rege Anglorum Egberto (40) regnante, qui regi Kinegilpho (41), ab idololatria per beatum Birinum (42) converso, octavus (43) in regni administratione successit, beatus Swithunus, Pater et pastor in Ecclesia Dei futurus, cursus sui in stadio mundi hujus exigendi, divina ordinante misericordia, accepit exordium. Annis vero puerilibus pia simplicitate transactis, jugum Dominicæ servitutis suis humeris imponi voluit susceptumque humiliter viriliterque portavit. Itaque in clerum adscitus, de gradu in gradum, de virtute in virtutem, gressus ejus Deo per omnia dirigente, conscendens, sub Helinstrano (44) Wintano episcopo, ad sacerdotii honorem pro-
vectus est. Porro autem curabat seipsum ministrum

(40) Rex orientalium Saxonum. Regnare is cœpit anno 800, desiit sub initium anni 857, die iv Februarii, uti tradit Alfordus in Annalibus Ecclesiæ Anglicanæ tom. III, ubi plura.

(41) Al. *Kinegilsus*. Auspicatus regnum anno 612, obiit 642, de quo plura apud dictum Alfordum tomo II.

(42) Ad superos discessit anno 650, colitur die iii Decembris tanquam occidentalium Saxonum apostolus, de quo alias erit pluribus agendum ex professo, eodem die.

ideorum et probabilem Deo semper exhibere, verbum veritatis recte et catholice tractare, humanitati et mansuetudini studere, opera pietatis ante omnia exercere, non recte neque ordine viventes, virga castigationis corrigere, humiliter omnibus inservire.

2. Ejus fama ubi ad regis aures pervenit, ab illo accersitus est, et inter præcipuos amicos numeratus. Commendavitque ei rex filium suum Adulphum (45) liberalibus disciplinis erudiendum, et sanctis moribus instruendum; quem postea subdiaconum ordinavit. Attamen patre ejus sine hærede ex hac vita decedente, cum præter eum nullus alius hæres superesset, Leone (46) pontifice dispensante, uxorem duxit. Defuncto vero Helinstano episcopo, omnium

(43) Juxta Alfordi indicem chronologicum, qui habetur ad calcem tomi III Annal. eccl. Angl., Egbertus a Kinegilso est numero undecimus.

(44) De Helinstano seu Helmstano satis multa in comm. prævio.

(45) Al., *Ethelwolfus*, *Ethelwulphus*, *Alidulphus*.

(46) Dispensasse cum illo refert sæpe dictus Alfordus, tomo III, pag. 54, Leonem III, Romanum pontificem; itaque ante annum 817, cum anno præcedente 816 obierit dictus pontifex.